

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

Amerikai pályafutások

AMERIKA a korlátlan lehetőségek hazája. Rengeteg igaz történet bizonyítja, hogy Amerikában nyitva áll mindenki előtt minden út, mely a társadalmi élet legmagasabb várai felé vezet. Sok kalandos, merész röptű, hazug történet került már a nyilvánosság elé, mely arról számolt be, hogyan küzdöttek fel magukat koldusok milliommossá, de kétségbevonhatatlan igazság az, hogy például Andrew Carnegie, Charles Schwab, vagy a nagy Edison egészen "alulról" kezdtek. Sok, nagyon sok híres nagy vagyonos ember él az Egyesült Államokban, akik nemrégén tettek lábukat Amerika földjére és idegen országból vándorolva, idegen országban vergődtek olyan magasra, mely magásra, saját hazájukban még nem is láthattak. Nagyon sok ember lépett partra az Egyesült Államokban üres zsebekkel és ma millióknak ura, ma közbeesült, közismert nagy névnek tulajdonosa.

A sok szédítő pályafutás közül néhányról érdekesen emlékezik meg az Indianapolisi Star egyik legutolsó száma:

Az 1874-dik esztendőben ment keresztül Castle Garden gátjain Michael Pupin, egy szerb ifjú. Partraszállása előtt a szél a tengerbe sodorta kalapját és így kalap nélkül, vörös fezzben kezdte meg amerikai útját a Broadway felé. Az utca népe jókat nevetett a furcsa jövevényen és az újságos fiúk vezetésével "kikezdte" az éretlenek tömege. De Pupin nem jött zavarba. A Broadway urí népe nagy mulatságára, felvette a harcot és jól elnászpárgolta a vásott gyerekeket. Aztán, mintha mi sem történt volna, folytatta hódító útját. Egyetlen célja volt ebben a pillanatban. Munkát akart találni valami farmon, hogy megélhetéséről gondoskodjék és annyi pénzt tehessen félre, hogy tanulni kezdhesen valamit. Az első "job"-ot Marylandban kapta, majd Delawareba és később New Jerseybe került. Innen megszökött gazdájától, aki arra akarta kényszeríteni, hogy térjen át a protestáns vallásra. Erdőkön, mezőkön barangolt keresztül, éhezve, míg végre bejutott a városba. — Néhány centje volt összesen, vásárolt magának kenyeret, kikeresett magának egy csendes helyet, és isten szabad ege alatt,

álomra hajtotta fejét. Kipihenve, felfrissült erővel ébredt fel, készen az élet további küzdelmeire. Megkezdte útját munka irányában és végre talált is job-ot, ahol addig dolgozott, míg el nem utazott New Yorkba. Öt hosszú esztendő alatt minden elképzelhető foglalkozása volt Pupinnak, még török fürdőben is dolgozott. Ez alatt az idő alatt, úgy, ahogy megtanult angolul és mihelyt tudott valamit, jelentkezett az esti iskolában. Állandó, szorgalmas tanulója volt a Cooper Unionnak és 1879-ben végre volt annyi megtakarított pénze, hogy felsőbb iskolába iratkozhatott. A Columbia egyetemen nagyszerű eredményrel tette le a felvételi vizsgát, úgyhogy tandíjmentességet nyert.

Ettől az időtől kezdve minden pereét és minden gondolatát kedvence tárgyának, a villamosságnak szentelte. Amíg egyetemre járt, rendületlenül dolgozott és spórolt tovább és annyi pénzt tett félre, hogy elutazhatott Angliába, majd Németországba és hat esztendőt töltött ott, olyan mesterek szolgálatában, mint például Helmholtz.

Az 1889-dik esztendőben tért vissza az Egyesült Államokba és megkezdte nagyarányú kísérleteit. A szikratávirat tökéletesítésének megoldását tűzte maga elé. Az odaadó munkát teljes siker koronáztá és 1902-ben, a Marconi társaság megvásárolta nagyszerű találmányát. Ezzel megszünt minden anyagi gondja és a komoly tudományok szentelhetette idejének nagyobbik részét. Esztendőkön keresztül a Columbia egyetem tanára volt, számos amerikai egyetemnek disztagja és a New Yorki Tudományos Akadémiának elnöke, tagja annak a "repülési tanácsnak", melyet a kormány a háború idejére alapított.

Michael Pupin nem az egyedüli idegen származású amerikai, a kire a háborús időkben nagy feladatot bízott a kormány. Louis J. Horowitz is idegen származású, aki a Vörös Kereszt egyesület munkájának egyik legfontosabb részét végzi el. Ő is üres zsebekkel érkezett Amerikába és tehetségének köszönheti, hogy ma helyet foglalhat a "felső négyszáz" között.

Horowitz 1892-ben érkezett A-

merikába Oroszországból. Tizenhét esztendő volt, amikor partra lépett és azonnal munkába állott. A legkülönbözőbb foglalkozásokon ment keresztül, míg végre a real estate üzletben állapodott meg. Tehetsége utat tört, hatalmas részvénytársaságot alapított, melynek pénzügyi tanácsadója lett.

Nemrégiben halt meg New York városában George C. Boldt, akinek tüneményes sikeréről, annak idején bőven beszámoltak a napilapok. Boldt fiatal korában érkezett Amerikába és Texasban telepedett le, ahol esztergomot alapított. A vállalkozás megbukott azonban és Boldt New Yorkba utazott, ahol a Parker-féle vendéglőben pincér lett. A farmból pincérré "sülyedt" Boldt nem vesztette el reményét. Besületesen, szorgalmasan dolgozott és Parkertől Hudsonba került, ahol egy nyári szállodának lett pincére. Pincéreskedése idején csinos pénzt takarított és jóakaróinak segítségével megalapította New Yorkban a Bellevue-t. Boldt üzleti elve a következő volt: Jó étel, jó lakás és jó árak. Szédületes sikerének egyik titka az volt, hogy állandóan nyitlan eldicskedett azzal, mely borsos árakat követel mindenért. Boldt azt a közönséget akarta "megfogni", mely nem törődik azzal, mibe kerül az étel, az ital, csak minden előkelő, választékos legyen.

Boldt életének legnagyobb eseménye volt, amikor William Waldorf Astor azt ajánlotta neki, fogadja el annak a szállodának vezetését, mely a világ legnagyobb arányú, legfényesebb szállodája lesz. A tárgyalások azzal végződtek, hogy George C. Boldt fizetéssel és haszonrészességgel a Waldorf Astoria üzletvezetője lett. Néhány esztendő alatt az egykori pincérnek évi jövedelme meghaladta a félmillió dollárt.

De nem csak anyagiilag értek el óriási sikereket idegen származású amerikaiak. Nemrégiben hunyt el New Yorkban dr. Paul S. Kaplan, aki az orosz negyednek orvosa és jótévője volt. Ez az ember, aki New York sok ezer orvosa között a legelső közé tartozott, minden szegény szenvedőnek, ingyen állott rendelkezésére, de nem csak orvosi segélyt

nyújtott, hanem pénzt és minden egyebet, amire a szűkölködőnek szüksége volt.

Érdekes, tüneményes pályafutás a román zsidó Max Rosen esete. Néhány esztendővel ezelőtt egy new yorki gazdag műbárát küldte Európába, hogy a híres Auer-től leckéket vegyen. Az elmúlt télen érkezett vissza New Yorkba és bemutatkozása után egyhangulag állapította meg a kritika, hogy a világ egyik legnagyobb hegedűművésze, aki milliókat csinálhat és a kire a legdicsőségesebb pályafutás vár.

Rendkívül érdekes Amerika legnagyobb és legnépszerűbb zeneszerzőjének, Irving Berlin-nek pályafutása, aki ugyancsak "idegen". Irving Berlin, bevándorolt orosz zsidónak gyermeke és mai jövedelmét százezer dollárnál sokkal többre becsülik, nevét pedig nemcsak Amerikában, de a világ minden részében ismerik.

Irving Berlin ifjúsága a megpróbáltatások szakadatlan láncolata volt. Édesapja álmódzó, regegyes természetű öreg ember volt, aki sehogyszem tudott beleilleszkedni a rohanó amerikai életbe. A család keresete mindig jobban és jobban összezsugorodott és nyolc esztendő korában Irving Berlin újságot árult, hogy néhány centtel hozzájáruljon a háztartás költségeihez. Ebben az időben a new yorki Bowery, a gonosztevők tanyája volt. Ezek között töltötte napjait a gyermek, aki este hazament és apja mély, bánatos orosz népdalokkal, zsidó énekekkel szórakoztatta. A szavakat nem értett már meg a fiatal Irving, de a muzsika belemarkolt szívébe. A felszédült ifjú melódiákkal volt tele és megérezte azt, mit kíván a tömeg, tudta azt, hogyan férközhet közel a nép szívéhez. Tudta, hogy az amerikai néptömeg előtt egyetlen muzsika kedves és az a rag-time. Legelső munkái közé tartozik az "Alexander's Rag-time Band", mely óriási sikert aratott egész Amerikában s ma is éneklük, játszik még milliók. A népszerű könnyű muzsikan kívül sok operettet írt Irving Berlin, akinek munkái elterjedtek az egész világon és akit ma épp oly jól ismernek New Yorkban és San Franciscóban, mint Londonban, Párisban, Berlinben vagy Budapesten.

Gyászmise

Merchnije-Szaprudi falucska Mária tiszteletére épült templomában épen véget ért az isteni tisztelet. Az ajtatoskodók nem maradnak többé helyeiken, hanem kifelé tódulnak a templomból.

Egyedül Andreics boltos áll ott mozdulatlanul. Ő a falu intelligenciájához tartozik és egyike a helység legrégebb lakosainak. Az oltár külső karfájához támaszkodik és vár valamit. Beretvált, kővér, nem egészen sima arca, melyen porsenések is vannak, két ellentétes érzést mutat: belenyugvást a kifükészhetetlen sorsba és határtalan elbizakodottságot az előtte elvonuló kabátok és tarka kendők iránt. A vasárnap tiszteletére úgy van öltözve, mint egy dendi. Kék nadrág, mely azonban nincs a csizmába szorítva; erős sárcipő, aminőt csak komoly, derék és vallásos meggyőződésű emberek szoktak viselni.

Bánatos, fáradt szeméit a képekkel díszített falra függeszti és sorra nézegeti a szentek jól ismert arcépeit, Matvei templomszolgát, ki a gyertyákat oltogatja, az emelvényeket, melyen szent szobrocskák állanak, az kopott szőnyeget, Lopuchov diakonust, ki serényen jön elő az oltár mögül és az egyháznak egy darabka szentelt kenyeret hoz. Mindezt már sokszor látta, nagyon gyakran végignézte és jól ismeri, mint saját zsebet. — Csak egyetlen egy dolog van, a mi nem mindennapi, a mi nem szokásos. A templom éjszakai oldalán levő ajtónál ott áll Grigory tiszteletes, ki a misemondó ruhát még nem vetette le és a sűrű szemöldökével haragosan intget.

— Isten éltesse őt egészségben, vajjon kinek intget? — gondolkozik a boltos. — Még a kezével is int! Lábával is topant! Jóságos isten, ez aztán a história! Oh, szűz anyám, kinek szól?

Andreics körülnéz és észreveszi, hogy a templom egészen üres. Csak épen a kijáratnál van vagy tíz ember, azok is háttal vannak fordulva az oltárnak, kifelé igyekeznek.

— Gyere no, ha hi az ember! Mit állsz ott, mint egy státua? Hangzik Grigory tiszteletesnek a szava. — Téged hívlek.

A boltos Grigory tiszteletes kipirult, haragos arcára néz és csak akkor veszi észre, hogy a pillantások, intetések neki szólnak. Összerázkodik, elhagyja a korlátot és megindul lassan, sárcipőivel oszszogva az oltárhoz.

— Andreics Andrej, te adtad-e ezt az írást, melyben az van beleírva, hogy az elhunyt Mari lelkiüdvéért imádkozzunk? — kérdezte a pap, szeméit a kereskedő kővér, nekihevíült arcára függesztve.

— Ugy van.

— Ugy, hát te irtad?

Ekkor Grigory tiszteletes lassan szemé elé tartja a papírost. A papírra dült betűkkel a következő szavak voltak írva:

— "Marinak, az urak szeretőjének lelkiüdvéért."

— Igaz, én irtam. — felte a boltos.

— Hogy merészeltél ilyesmit írni — suttogja a pap és elfojtott hangjában harag tükröződött.

A boltos némán bámult reá. Arca csodálkozást és ijedséget fejez ki. Grigory tiszteletes soha ilyen hangon nem beszélt azokkal, kik a falu intelligenciájához tartoznak. Egy pillanattig némán néztek egymás szemébe. A boltos annyira csodálkozik, hogy arca szétnyulik, mint a kiborított tészta.

— Hogy engedhetted ezt meg magadnak — kérdezte a pap?

— Mit? — kérdezte Andreics bizonytalanul, hosszan elnyujtva a szót.

— És te nem értesz engem? — szólt halkán a pap, mialatt egy lépést tesz hátra és kezét összezecsapja. Mit is hordozol tulajdonképpen vállaidon: fejet, vagy pedig egyéb valamit? Egy papírt nyujtsz át az oltári asztal számára és olyan szót írsz rá, melyet még az utcán sem szabad kiejteni. Mit merészted a szemédet? Talán nem tudod, hogy mit jelent ez a szó?

— "Szerető" szót gondolja? — kérdi a boltos elpirulva és pislogva. — Az isten csak meg fog bocsátani neki... ha az urak szeretője volt is... helyet esinál a számára. És hogy miként kell ezt a szót érteni, azt már megtanultam az egyiptomi Mária történetéből... bocsánatot kérek.

A boltos még egy más bizonyítékot is akart előhozni a saját igazolására, de belezavarodik a kabátja ujjával elkezdte ajkait törölgetni.

— Így érted tehát? — kiált Grigory tiszteletes kezét összezecsapva. — Az ur megbocsát neki — érte? Megbocsátott, te pedig vádolod őtet, gyalázod, megszégyenítő szóval illeted és pedig milyennel. A tulajdon elhunyt leányodat! Ez sem a szent írásban, sem a világi írásokban nem fordult elő. Mondom neked: az embernek nem jó nagyon okosnak lenni. Igen, testvér, nem jó az embernek okoskodni. Isten kutató észszel ruházott fel; de ha ezt az ésszel nem tudod helyesen használni, jobb, ha nem is gondolkodol.

— De hiszen, — követem becsülettel — színésznő volt — szólt Andreics megrökönyödve.

— Színésznő és ha bármi lett volna — neked meg kellett volna bocsátani halála után, nehogy még ilyesmit írj le.

— Az igaz — szólt egyetértőleg a boltos.

— Egyházi büntetést kellene rád kiszabni — szólt mély basszus hangján a diakonus, mialatt megvető pillantást vet Andreicsre — akkor aztán okoskodhatnál. Leányod híres színésznő volt. Haláláról a lapok is megemlékeztek. Oh, te böcs!

— Igaz, úgy van, — az a szó nem talál oda — mormogja a boltos — de én nem akarom őt vádolni, Grigory apám, csak a biblia szerint akartam magamat kifejezni... hogy világosabb le-

gyen ön előtt, kiért kell imádkoznia. Mert hiszen a pisekönyvekbe így szokták beírni: Joan, a gyerek — Pelageja, a vízbeesett Jagor, a katona — Pavel, a meggyilkolt, és így tovább, így akartam én is.

— Nem érted Andreics! Most megbocsátja Isten neked, más-kor vigyázz. És a mi a fő, ne okoskodj; ne légy okosabb, mint más. Hajolj meg most tiszszér és távozz.

— Jó — szólt a boltos, örülve, hogy az erkölcsi prédikáció már véget ért. — Tíz meghajlás. Hej, lyes, értem. Most pedig apám, engedje meg, hogy egy kérést intézzek önhöz. Mivel hogy akár mint lett légyen a dolog, amint ön tudja, mégis csak leányom is volt, szeretnék... bocsánatot kérek, arra szeretném kérni, hogy misét mondjanak érte. És önt is, diakonus apám, erre akartam kérni.

— No lám, ez már helyes — szólt Grigory tiszteletes — papi ornátusát levetve. — Ezért már diesérlek. Most eredi csak, itt leszünk mindjárt.

Andreics kimért léptekkel távozik az oltártól és ünnepélyes arckifejezéssel foglal helyet a templom közepe táján. Nemsokára megkezdődik a mise. Csönd van a templomban. Csak a füstölő edény zörrenése és a vontató ének hangzik.

Andreics mellett ott áll Matvei, a templom szolgálja, Makarjevna, a bába és a béna karu kis fia. Kivülök sehol senki. — A diakonus csendesen énekelt, kellemetlen, fénytelen basszus hangján, de a mód, ahogy énekel és a szöveg oly szomorú, hogy a boltos mindegyre elveszti arcának ünnepélyes komolyságát és belemerül bánatába. — Masutkára gondol. Az jut eszébe, hogy leánya abban az időben született, mikor ő a verchnije-szaprudi uraságoknál szolgált. Szolgálatával elfoglalva, észre sem vette, hogy nőtt fel a leány. Pedig gyönyörű, szép bájos leányá fejlődött, szöke fejcskével és ábrándos szemekkel, melyek akkorák voltak, mint egy-egy kőpek — és ez a hosszú idő észrevétlenül repült el. Ugy növekedett fel, mint ahogy az uraságok kedvelt szolgálójának gyermekei szoktak felnőni. Együtt kéneztették a házi kisasszonnyal. Az uraságok unalomból megtanították olvasni, írni, táncolni, de ő akkoriban mit sem törődött a neveléssel. Csak nagy néha, a mikor véletlenül találkozott vele a kapuban, vagy a lépcsőn, jutott eszébe, hogy ez az ő leánya. Mikor nagyritkán ideje engedhette, elmondott vele egy pár imádságot, meg a bibliai történeteket. Oh, akkor még maga is jól ismerte a szentírást. A leány szívesen hallgatta, bár akkor ő nagyon mogorva, komoly ember volt. Az imádságokat ásitozva mondotta utána. Azután annál figyelmesebb lett, mikor virágos nyelvűre törkedve a bibliai történeteket mesélte neki. Ézsau leneséjének története valóságos izgalomba hozták; ilyenkor kék

szeméit tágra nyitva, hallgatta a beszédet. Aztán, mikor a szolgálatból kilépett és a megtakarított pénzén boltot nyitott a faluban, Masutka az uraságokkal Moszkvába utazott.

Halála előtt három évvel fölkereste az apját. Alig tudta a leányát megismerni. Gyönyörűen szép, fiatal nő volt, előkelő modoru, uriasan öltözve. Okosan beszélt, irodalmi nyelven társalgott és délig aludt. Mikor Andreics azt kérdezte tőle, hogy mi a foglalkozása, kihívóan szemébe nézve azt felelte: "Színésznő" vagyok. Ez a nyíltság az egykori szolgáló előtt olybá tünt fel, mint a legnagyobb foku cinizmus. — Masutka elkezdett sikereivel és művész-életével dicsekedni, de a mikor látta, hogy atya elvörösödik és csodálkozását kifejező mozdulatokat tesz, elhallgatott. Hallgatagon, anélkül, hogy egymásra néztek volna, így telt el két hét, amikor aztán leánya elutazott. Mielőtt elutazott volna, arra kérte atyját, hogy menjen vele a partra sétálni. Bármilyen nehezére esett is, hogy fényes nappal, becsületes emberek szemeláttára leányával a "semmi-revalóval, a színésznővel" sétálni menjen, teljesítette kérését. "Milyen gyönyörű tájék!" — szólt elragadtatással séta közben leánya. "Milyen örvények és ingoványok! Istenem, de szép is az én szülőföldem!" És ekkor elkezdett sírni.

— Lári-fári, gondolta magában Andreics, mialatt komoly pillantást vetett a tájékre és sehogyan sem osztozott leánya elragadtatásában. — Annyit ér az egész, mint a keeske-bak teje. Leánya azonban sirt, sirt és mohón szivta magába a levegőt, mintha érezte volna, hogy nem sokáig fog élni.

Andreics megrázta fejét, mint a ló, mikor légy csipi meg és elkezdte sűrűn vetni a keresztet, hogy a szomorú emlékeket elűzze.

— Emlékezz meg uram, az elhunyt szolgálódról, Mariról, az urak szeretőjéről — mormogá — és bocsásd meg minden bűneit.

Az illetlen szó újra a nyelvére jött, de ő észre sem vette: ami egyszer az ember tudatába befészkelődött, azt Grigory atya prédikációi sem verhetik ki onnan. Makarjevna sóhajtott egyet és eszöndesen mormogott valamit. A béna kezű Mitjka gondolatába merült. A diakonus pedig hársányan énekelte:

Höl nincs nyomor, nincs szénvedés.

A füstölő edényből kezes füst szállt föl és megfűdött az ablakon át ferdén besugárzó napsugárban, mely a homályos, és üres templomot két részre osztotta. Ugy tetszett, mintha a füsttel együtt az elhunytak a lelke is ott lebegne a napsugárban. A füstkarikák, melyek egy gyermek göndör füzeire emlékeztettek, az ablak felé korongtek, emelkedtek, mintha megijedtek volna attól a gyásztól és fájdalomtól, mely ezeket a szegény lelkeket eltöltötte.

Semmiképen sem

vább. Mert ami

berek gunyódná

sem hinné el az

hü volt hozzám,

denre, ami szent

lálommal peesével

esküstem. Sok oly

olvastam, mely e

rejtélyes anyagot

ha vannak is emlí

gát a tényt kétsé

másrészt nevezete

győződéssel száll

sikra és én itt né

dát akarok meger

megdönthetlen bi

gálhatnak minde

lan előtt. Így

beszéli, hogy egy

Pius szentté avat

lyén, oly élesen

pét, hogy a fin,

világra hozott,

a szentre hasonl

ott voltak az öre

násai, karjai m

váltak téve, sze

néztek és végül

jegy formában, o

gő süveg. De, ak

lég szavahihetőn

aki különben a

filozófus utóda

Luther Márton

megnyugszik. Lu

Thameyer András utolsó levele

Semmiképen sem élhetek tovább. Mert amig élek, az emberek gunyolódhatnak és senki sem hinné el az igazságot. Az igazság pedig az, hogy feleségem hü volt hozzám, esküszöm mindenre, ami szent előttem, és halálommal peesételem meg ezen eskümet. Sok olyan könyvet olvastam, mely ezt a nehéz és rejtélyes anyagot tárgyalja és ha vannak is emberek, kik magát a tényt kétségbe vonják. — másrészt nevezetes tudósok meggyőződéssel szállottak mellette sakra és én itt néhány olyan példát akarok megemlíteni, amelyek megdönthetetlen bizonyítékul szolgálhatnak minden részrehajlatlan előtt. Így Malebranche azt beszéli, hogy egy asszony szent Pius szentté avatásának ünnepélyén, oly élesen nézte annak képét, hogy a fiú, kit nemsokára világra hozott, tökéletesen erre a szentre hasonlított; — arcán ott voltak az öregség fardát vonásai, karjai mellén keresztbe voltak téve, szemei az ég felé néztek és végül a vállán, anyajegy formában, ott volt a lecsüngő süveg. De, aki nem találja elég szavahihetőnek ezt a tanut, aki különben a híres Cartesius filozófus utóda volt, az talán a Luther Márton szavatosságában megnyugszik. Luther ugyanis, — így olvasható asztali beszédeiben, — Wittenbergben ismert egy halálfeji embert és kétségtelen az a tény, hogy ennek a sajnálatra méltó embernek az anyja, terhessége alatt, rettenetesen megijedt egy halottól. De azt a történetet, mely szerintem a legfontosabb jelentőségű, és melyhez semmi kétség sem férhet, — azt Heliodor beszéli el a "Libri aethiopicorum"-ban. Ez érdemes író szerint Persina királynő tízéves gyermektelen házassága után egy fehér leányt szült férjének Hydaspes aethiopiai királynak, kit férjének előrelátható dúha elől, rögtön születése után kitétetett. De egy övet adott vele, melyen megadta az igazi okát a végzetes véletlennek: a királyi palota kertjében, hol a királynő fekete férjének ölelésétől megtermékenyült, görög Istenek és istennők pompás márványszobrai állottak és Persina ezekre szegezte mámoros szemét. De a szellem hatalma tovább is terjed és ennek a nézetnek, mint ezt a Franciaországban 1637-ben megesezt alábbi történet bizonyítja, nemcsak babonások és a tudatlanok hódolnak. Ott egy asszony, férjének négy évi távolléte után egy fiút szült és megesküdött, hogy előbb a megfelelő időben, a legtökéletesebb élénkséggel álmódott férjének heves öleléséről. Az orvosok és a Montpellier-i javasasszonyok esküvel jelentették ki, hogy ez a tény lehetséges és a havre-i törvényszék a gyermeknek megítélte a törvényes születés minden jogát. Továbbá Hamburg "A természet rejtélyes eseményei" című könyvének 74-ik oldalán egy asszonyról olvastam, ki miután terhességének hetedik hónapjában férjével és anyjával egy oroszlan szelídítő mutatványainál jelen volt: egy oroszlanfeji gyermeket szült a világra. Olvastam to-

vább egy történetet, — megtalálható Limböck a "Megesodálásláról" írt (Basel 1846) munkájának 19-ik oldalán, — melyben az áll, hogy egy gyermek arca nagy égési sebbel született, — mert anyja néhány héttel a születés előtt, a szemben égő házat lángokban látta égni. Ebben a könyvben még számos egyéb esodálatos dolog van. Mialatt ezt írom, most is itt fekszik az asztalon előttem, éppen most lapozgattam benne ismét egy csupa hitelesített, tudományosan megállapított tényről számol be, mint ahogy hiteles az a tény is, amelyet én tapasztaltam, vagyis inkább az én jó feleségem, ki hü volt hozzám, ami olyan bizonyos, minthogy ebben a pillanatban még élek! Megbocsátod-e kedves nóm, hogy meghalok? Látod, — meg kell tenned. Mert csak az irántad való szeretetből halok meg, mert nem tudom elviselni, hogy az emberek gunyolódjak, hogy kinevetnek téged és engemet. Most majd elhallgat nevéstük, most majd meg fogják érteni, ugy amint én megértem. — Tudjátok meg ti, kik megtaláltok engemet és megtaláljátok ezt a levelet, hogy ő, mialatt én ezt írom, a mellettem levő szobában alszik úgy, amint csak nyugodt lélekkel lehet aludni és gyermeke, a mi gyermekünk, aki még csak tizennégy napos, ott fekszik a bölesőben, az ágy mellett, és szintén alszik. És mielőtt elhagyom a házat, oda megyek és homlokon csókolom a feleségemet és gyermekemet, anélkül, hogy felkölténém őket. Mindezt azért írom meg olyan pontosan, nehogy azt higgyék, hogy örült vagyok. Mihelyt befejeztem ezt a levelet, elmegyek a mélyszécszakába, mind messzibbre az üres utcákon, arra az utra, a melyen oly gyakran jártam a feleségemmel házasságunk első évében — Dornbachba — és mindig messzibbre, egészen ki az erdőbe. Igen, mindent jól meggondoltam és teljesen uralkodom az érzelmeimen. A dolog így áll. — Engem Thameyer Andrásnak hívnak, hívtatnoka vagyok az Osztrák Takarékpénztárnak, harminc négy éves vagyok, lakom Hernalsi-Fő-utca 64-ik szám alatt, nős vagyok négy év óta. Feleségemet két éve ismertem, mielőtt feleségem lett, és két kérének adott kossarat, mert engem szeretett és várt réám; egy rendőrbiztosnak 1800 forint fizetéssel és egy nagyon szép fiatal orvosnövendéknek, ki mint szobaur lakott szüleimél, és jól jegyezzék meg, kikossarazta őket miattam. Én pedig sem szép, sem gazdag nem voltam és bárha házasságunk évről-évre halasztódott. — És most azt mondják az emberek, hogy ez az asszony, ki két évig türelmesen várt rám, megcsal engem. Az emberek ostobák és szükkeblűek, ők, hogy így fejazzem ki magamat, nem tudnak a lelkiünkbe látni, ezenkívül kárörvendők és igen aljasak! De elnémulnak most mind, igen, most mindannyian így fognak szólni: belátjuk, hogy igaztalanok voltunk, feleséged hü volt hozzád, és nem is volt szükség arra, — hogy öngyilkos légy. De én azt

mondok nektek, szükséges! Mert amig én élek, tovább is gunyolódhatnak mindannyian. Csak egy ember nemes és jó: az öreg Brauner Walter doktor. Igen, ő megmondta nekem, mielőtt bevezetett, így szólt hozzám: "Kedves Thameyer, ne ijedjen meg és ne izgassa fel magát és feleségét. Ilyen dolgok már gyakran fordultak elő. Holnap elhozom önnek a Limböck könyvét és más könyveket a viselő nő rásodálásáról. Ezek a könyvek itt fekszenek előttem — igen! és azt az udvarias kérelmet intézem hozzám tartozóihoz, hogy ezen könyveket legalázatosabb köszönetemmel juttassák el ahhoz a kitünő Brauner doktorhoz. Több rendelkezni valóm nincs. Végrendeletemet már régen elkészítettem és nincs semmi okom, hogy változtassak rajta, feleségem hü volt hozzám és a gyermek, kit világra hozott, az én gyermekem. És hogy bőrének színe olyan sajtós, azt a legegyszerűbben meg fogom magyarázni. Csak a rosszakarát és a tudatlanság zárkózik el a magyarázat elől és merem állítani, hogy nem élnek gonosz és korlátoft emberek között, akkor én életben maradhatnék, mert mindenki belátná. De így, senki sem akarja belátni és mindenki mosolyog és nevet rajta. Sőt feleségem nagybátyja, Rengelhofer Gusztáv ur is, ki iránt mindig a legnagyobb tisztelettel viseltetem, igen sértő módon hunyorgatott szemével, mikor gyermekemet meglátta és tulajdon anyám is igen különös módon szorította meg a kezemet, mintha részvétele volna szükségem. És kollégáim a hivatalban összeszegtak, mikor tegnap beléptem és a házmester is visszafolytotta nevetését, mikor elmentem tegnap mellettem, pedig a karácsonyra régi, elromlott óram adtam a gyermekeimnek — játékszernek még mindig jó az ilyen óratok — és szakácsnénk is oly arcot vág, oly vidám, mintha részeg volna és a fűszerkereskedő a szegleten, már háromszor vagy négyszer utánam nézett, nemrégiben megállott az ajtóznál és így szólott egy öreg hölgyhöz: ez ő. És ami a legostobább hírek gyors terjedésének legmeggyőzőbb bizonyítéka: — vannak emberek, akiket én nem is ismerek és a kik még is tudják, azt sem tudom, honnan.

Mikor tegnapelőtt az omnibuszon hazamentem, hallottam, hogy bent a kocsni belsejében három öreg asszony beszél rólam, egész pontosan hallottam vezető nevemet; én a kocsni terraszán állottam. Így hát hangosan kérdezem: (szándékosan használom ezt a kifejezést, bárha ezek csak írásbeli feljegyzések) s hallható hangon kérdezem: Mit tegyek? Mi marad számomra hátra? Nem mondhatom el minden kinek: olvassátok Hambergnek "A természet esodá"-it, vagy Limböck kitünő munkáját "A viselő nő rásodálásáról". Nem térdepelhetek le előttük és nem könyöröghetek: Ne legyetek oly kegyetlenek... lássátok be, feleségem mindig hü volt hozzám! Megesodálta azokat a barátságtalan feketéket, amikor augusz-

Irta: SCHNITZLER ARTHUR

tusban testvérevel az állatkertben járt és ott tanyáznak ezek az idegen emberek. Megesodálta őket, mert ez a história a következőképpen történt: Én azon a napon, — és már egy pár nappal előbb — szüleimnél voltam a vidéken, — atyám ugyanis beteg volt, nagyon beteg. Amit elég meggyőző bizonyít, hogy néhány hétre rá meghalt. De ez nem tartozik ide. — Nos, Anna egyedül maradt. És amikor visszajöttem, feleségemet az ágyba találtam — igen, az izgatottságtól és vágyódástól betegem: ágnak dőlt. És én csak három napig voltam távol. Ilyen nagyon szeretett engem a feleségem. És nekem rögtön az ágyára kellett ülnöm és meg kellett hallgatnom, hogy miként töltötte el a három napot. És anélkül, hogy megkérdeztem volna, ő magától mindent elbeszél. A szükséges pontossággal jegyzem fel az elmondottakat. Hétfőn egész délelőtt otthon volt, de délután Fricivel, — így nevezük hajdon testvérét, a ki nek keresztnéve Fricidrika, — tehát Fricivel a belvárosba ment, bevásárolni. Frici egy igen derék fiatal ember jegyese, kinek Németországban van állása és pedig Brémában, egy nagy kereskedelmi cégnél és Fricinek nemsokára utána kell mennie, hogy mekesküdhessenek. De ez is mellékes. Tudom. Feleségem a keddi egész napot otthon töltötte, mert esett. Egész pontosan emlékszem, hogy szüleimnél a falun, szipén esett ezen a napon az eső. Aztán jött a szerda. — Ezen a napon feleségem és Frici estefelé az állatkertbe mentek, hol négerek ütötték fel sátraikat. Itt még megjegyzem azt is, hogy később, nevezetesen szeptemberben, én magam is láttam ezeket az embereket és pedig a Bittner Rudolfal mentem oda, vele és feleségével egy vasárnap. Anna semmiképen sem akart velünk tartani, olyan iszonyatot érzett ama szerda óta. Azt mondta nekem, hogy soha, egész életében nem érzett olyan iszonyatot, — mint azon az estén, amikor egyedül volt a négereknél. Egyedül, mert Frici hirtelen eltűnt melőle. Lehetetlennek tartom, hogy ezt a tényt elhallgassam. Nos, én nem akarok Friciről semmit sem mondani, mivel ez ugyis utolsó levelem. De itt mégis helyenvalónak találom, hogy komoly figyelemzetést intezzek hozzá, hogy a völegényét ne keserítse, mert azt, mint tisztességes embert, nagyon szerencsétlenné tenné vele. — Azonban sajnos, tényleg megtörtént, hogy azon az estén egy urral, no de minek írjam le a nevet, szóval ezzel az urral, akit én nagyon jól ismerek, de aki nem a legjobb hírnévnek örvend, bár nős, azon az estén Frici eltűnt vele együtt és szegény feleségem hirtelen egyedül maradt. — Különös este volt, amint a nyári folyamán olykor előfordult, én ilyenkor soha sem megyek felöltöni a Práterba. Emlékszem, hogy a réteket gyakran szürke ködök lepik el, amelyekben fénypontok tükröznek vissza. Nos, ilyen este volt azon a szerdán (Folytatás a 4-ik oldalon.)

Sándor

Irta: MOLNÁR FERENC

(Történik nyole óra előtt, egy nyári estén. Személyek: egy tizenöt éves fiú és egy tizennégy éves leány. A Duna partján állnak. Előttük apró loesogással veri a partot a folyó, odább a bokrokon túl, már nagy tükörré válik, melyben sötétvörös, világoszöld és ezüstszerű fényeket nyújt a nagy hegy mögött lenyugvó nap. A tulsó part már sötét. A víz mentén, odaát három lámpa ég egymástól igen távol.)

A leány: És mit szokott tenni ilyenkor az apád?

A fiu: Az apám! Az nagyon nagyon szigorú.

A leány: De csak nem lesz valami bajod?

A fiu: (egy kis büszkeséggel) De bizony lesz. Azt mondta, legkésőbb hét órára otthon legyenek. Most már legalább is nyole. Az előbb még reszketett egy kicsit a térdem, ez mindig szokott, mikor valami bajok jönnek, de most már nem bánom. Most már nem bánok semmit. (Átöleli a leányt.)

A leány: Oly jó itt a melleden. (Keres egy szép szót) pihegni.

A fiu: Ugy-e.

A leány: Te olyan erős vagy. (Fejét a fiu karjára szorítja.) Olyan erős, a karodon izmod is van.

A fiu: (Egy kicsit erőlteti a karját, hogy az izom még nagyobb legyen.) Tényleg, nekem erős a muszklím.

A leány: Én itt akarok maradni... így aludni... meg is halni... Milyen jó volna.

(A tulsó parton csönd, lágy kongással megszólal egy harang)

A fiu: Na most már biztos, hogy nyole óra.

A leány: (kibontakozik a karjaiból). Már az előbb is kérdeztem, hogy mit szokott tenni ilyen tályon az apád. Vagy talán most méssz először ilyen későn haza?

A fiu: Nem. Január végén is egyszer ilyen későn mentem én már haza.

A leány: Ilyen pontosan emlékszel rá?

A fiu: Bizony.

A leány: Na és mit csinált az apád?

(Hosszu, kinos szünet.)

A fiu: Az apám újságot olvasott.

A leány: De veled mit csinált?

A fiu: Hát azt mondta, hogy "most kell haza jönni!" Ezt mondta. (Érezni a hangját, — hogy elhallgatott valamit.)

A leány: És nem... és nem... bántott?

A fiu: Engem már az is bánt, ha azt kérdezi tőlem. Te, Jolán, ha tudnád, hogy hogyan kérdi! Az én apám nagyon szigorú ember. Az öcsémet egyszer úgy megverte, hogy kifiamodott a karja.

A leány: És téged?

(Az előbbinél csak kévéssel hosszabb, de sokkal kinosabb szünet.)

A fiu: Orvos jött hozzám.

A leány: Akkor jó lesz, ha te síetsz.

A fiu: Most már mindegy, ha öt perccel később is érek haza.

Az már nem számít.

A leány: Mond, hogy eltévedtél.

A fiu: Azt nem mondhatom, mert már öt éve nyaralunk itt. (Mind a ketten gondolkodnak.)

A leány: (Nagy szerelemmel.) Várok.

A fiu: Esküszöl?

A leány: Esküszöm!

A fiu: (Aki hallani is akarja) Mond utánam: "Esküszöm az Istenre és úgy legyek boldog, hogy Wirt Sándorra várok. — (Egy kis bukásra is gondol.) — Ameddig nem kész.

A leány: (utána mondja....) ameddig nem kész. És most pedig menj haza.

A fiu: Miért küldsz?

A leány: Mert nem akarom, hogy...

A fiu: Mit nem akarsz?

A leány: Semmit.

A fiu: Most azonnal követelem, hogy mond meg, hogy mit nem akarsz.

A leány: Nem mondhatom én azt meg, nem mondhatom meg, Sándor.

A fiu: Akkor mindjárt meg esküszöm, hogy egyáltalán nem megyek haza és holnap reggel sem megyek haza.

A leány: Nem, nem, inkább megmondom.

A fiu: Hát mond meg.

A leány: Azt így nem lehet megmondani. Kérdezz és ha eltalálsz, én azt mondom: igen.

A fiu: Azt nem akarod, hogy veled maradjak?

A leány: Nem az.

A fiu: Attól félsz, hogy többet nem jöhetek hozzátok?

A leány: Nem.

(Most már nagyon közel jár az igazához, de még halogatja egy kicsit. Ártatlan arccal.)

A fiu: De hát mitől félsz? — (Mosolyogva.) Csak nem attól, hogy megvernek? Te buta...

A leány: (Megöleli.) Én ilyen buta vagyok. Én téged nagyon szeretlek. Te vagy az én első szerelmem. Ugy-e, talán nem én vagyok az első?

A fiu: (blazirtan). Az igazat megvallva, nem...

A leány: (elszomorodik.) De azért nagyon szeretsz, ugy-e akkor is fogsz szeretni, amikor a Ludovikában leszel?

A fiu: A Ludovikában. (Eszébe jut.) Ja igaz! Hogyne! Kis hallgatá sután.) De nem egészen biztos, hogy a Ludovikába megyek. Talán mégis ügyvéd leszek. Mind azt akarják, a mamám, a papám.

A leány: (A papa említésére megrezzen.) Menj haza.

A fiu: Ha küldsz, juszt se megyek, és ha még egyszer ezt mondod, holnapután sem megyek haza. Nem bánom, ha agyon versem...

A leány: (A papa említésére megrezzen.) Menj haza.

A fiu: Ha küldsz, juszt se megyek, és ha még egyszer ezt mondod, holnapután sem megyek haza. Nem bánom, ha agyon versem...

(Kis szünet.)

A leány: Hát ver?

A fiu: (Dühösen, amiért elszólta magát.) Hát igen, ver. —

A leány: Hiszen most kérdeztem először.

A fiu: De valld be, hogy az előbb is erre gondoltál. Miért nem szólsz? Itt most mindjárt mond meg, hogy arra gondoltál-e és ha hazudsz, akkor nem

vagy tisztességes nő.

A leány: (a nyakába akaszkozik.) Arra gondoltam.

A fiu: (eltaszítja.) Jó. Most többet nem beszéllek veled. — Csak te gondold mindig arra, a mire akarsz. Nekem ne is mond meg, mert én nem vagyok rá kíváncsi. Utállak. Vissza fogok az Elzához menni, azt mégis jobban szeretem.

A leány: (egy kis kárörömmel) Az Elzának hull a haja.

A fiu: Te mindenre tudsz valamit mondani. De most utóljára láttál és megyek haza. Ha azt hiszed, hogy köszönök, tévedsz. (Elindul és egyre lassabban megy. A leány aggódva néz utána.)

A fiu: Te persze itt maradsz? Neked könnyű. Neked mindegy. (Tovább megy. Újabb tiz lépés után.) Te csak nevetesz magadba. Én majd szenvedek.

A leány: (akinek nagyon fáj a szíve.) Sándor!

A fiu: (aki csak ezt várta, — most gyorsabban megy hazafelé. Nem felel.)

A leány: Sándor! Sándor! — (Sirmi kezd.) Sándor!

A fiu: (szigoruan.) Na!

A leány: Hát gyere vissza.

A fiu: Gyere te ide.

A leány: Felit gyere te vissza, felit én megyek oda.

(Megtörténik.)

A fiu: Hát mit akarsz? — De siess, mert nem érek rá. És vége mindennek. Semmiről se beszélj, ami eddig volt. Parancsolod talán vissza a gyűrűdet? — Nesze. (Feléje nyújtja.)

A leány: Én nem is kértem.

A fiu: De kitelik tőled. Te mulass itt magadba, amíg én szenvedek.

A leány: Mit szenvedsz?

A fiu: Előbb folyton arról beszéltél, az orrom alá dörögted, és most nem akarsz rá emlékezni. Csak teted magad.

A leány: Azt, hogy megvernek? Hát az is szenvedés? Engem is megverték már.

A fiu: (érezte, hogy ebben a pillanatban kezd esni a verés vértanusági jellege.) Az csak olyan leányverés volt.

A fiuverés egészen más. Abban minden van, pofon, rugás, tépés.

A leány: (őszintén.) Szegény Sándor.

A fiu: Persze, most szegény Sándor. Csak hagyj most engem elmenni. (Elszorult hangon.) — Amit én teértem szenvedek...

A leány: Ne sirj, Sándor, mert akkor én is sírok.

A fiu: (félíg sirva.) Ki sir?

A leány: (a körmét harapdálva.) Te sírsz. (Elesuklik.) Meg én is sírok... (Megöleli.) Te én miattam fogsz most szenvedni, te jó, te édes, te jó, te édes...

A fiu: (férfiasan.) Ne bögj. Az nekem jól esik, ha te miattad szenvedek.

A leány: De nagyon fog ütni az apád.

A fiu: (ridegen.) Ő csak a köteleességét teljesíti. Isten veled. Most igazán elmegyek. És ha véresre ver, és ha agyonüt, akkor is rád gondolok és jól fog esni.

A leány: (lehuny szemmel.) Te meg olyan felnőtt, dohány-

szagu vagy... oly jó... oly jól esik, ha így a vállamon van a karod.

A fiu: Na én megyek.

A leány: Csókolj meg.

(Felettük kigyul egy kis csillog. Alattuk némán siet a folyó, el-elkapva a beléje függő bokrok ágait. Nagy csönd.)

A leány: (ahogy egyre erősebben, gyorsabban kapja a csókot, boldogan, csodálattal, nagyon kis dévajszággal a hangjában.) Sándor... te vad... te vad.

Thameyer András utolsó levele

(Folytatás a 3-ik oldalról.)

is. Frici hirtelen eltűnt és a szegény Annám hirtelen egyedül maradt. Ki ne értené meg, hogy ilyen körülmények között rettenetes borzalmat kellett éreznie ezeknek az égő szemű, nagy fekete szakállu óriás emberek látására! Két óra hosszáig várt Fricire és egyre azt remélte, hogy vissza jön, végre bezárták a kapukat és mennie kellett. Így történt. Mindezt korán reggel beszélte el nekem Anna, amikor az ágyán ültem, amint már előbb megjegyeztem... karjaival átölelte nyakamat és reszketett, szemem egész bánatosak voltak, úgy hogy még magam is megijedtem és amellet még ezen a napon épen annyira nem tudtam, mint ő, amit később tudtam meg. Mert ha tudtam volna, hogy gyermekünket már a szíve alatt hordja, akkor sohasem engedtem volna meg, hogy Fricivel egy ködös estén a Práterba menjen és mindenféle veszélynek tegye ki magát. Mert egy asszonyra nézve az ilyen állapotban minden veszélyes lehet. Természetes, ha Frici nem tűnt volna el, akkor a feleségemet nem fogta volna el ilyen rettenetes aggodalom, de épen az volt a nagy szerencsétlenség, hogy annyira egyedül maradt és reszketett Friciért...

És minél többet beszélnek hozzátok és minél nagyobb meggyőződéssel kísérletem meg, hogy ezt a dolgot tudományos alapon magyaráznom meg nektek, jól tudom, ti annál inkább gonyolódjátok és nevetnétek, ha nem is előttem, hát a hátam mögött — vagy még azt is mondhatnátok: Ez a Thameyer megőrült! Nos mindentől megfosztalak most benneteket tisztelet híveim és meghalok meggyőződésemért, az igazságért és mindenekelőtt feleségem becsületéért, mert ha megálltam, nem fogjátok feleségemet többé kigonyolni és nem is fogtok nevetni rajtam; belátjátok majd, hogy valóban előfordulnak olyan esetek, mint a minőket Hamberg, Heliodor, Malbranche, Welsenburg, Preuss, Limböck és mások elbeszélnek. És neked, kedves anyám, — neked sem kellett volna kezemet olyan módon megszorítanod, — mintha sajnálatraméltó volnék. Most ugyebár, bocsánatot fogsz kérni feleségemtől — tudom.... Nos, azt hiszem, nincs több mondanivalóm. Éjfél után egyet üt az óra. Jó éjszakát, kedveseim.

... oly jól
mon van a
megyek.
meg.
egy kis csil-
siet a folyó,
függő bok-
sönd.)
egyre erő-
kapja a csó-
dálattal, na-
al a hangjá-
vad.. te vad.

utolsó levele

oldalról.)
tánt és a sze-
den egyedül
né meg, hogy
között rette-
lett éreznie
emű, nagy fe-
emberek lát-
záig várt Fri-
emelte, hogy
bezárták a ka-
flett. Így tör-
in reggel be-
na, amikor az
már előbb
rjaival átölel-
észkedett, sze-
k voltak, ugy-
is megijedtem
ezen a napon
udtam, mint ő,
m meg. Mert
hogy gyerme-
re alatt hord-
engedtem vol-
leivel egy kö-
rba menjen és
nek tegye ki
sszonyra néz-
otban minden
ermészetes, ha
na el, akkor a
ogta volna el
gódalom, de
gy szerenesét-
yira egyedül
tett Friciért...
szélnék hoz-
gyobb meggyő-
meg, hogy
mányos alapon
g nektek, jól
ább gunyolód-
k, ha nem is
am mögött —
mondhatnátok:
görült!" Nos
sztalak most
hiveim és
ödémért, az
enekelőtt felesé-
mert ha meg-
átok felesége-
olni és nem is
jtam; belátjá-
alóban előfor-
k, mint a mi-
Heliodor, Ma-
burg, Preuss,
k elbeszélnek.
anyám, — ne-
volna kezemet
szoritanod, —
mélto volnék.
ésánatot fogsz
— tudom....
ines több mon-
után egyet üt
át, kedveseim.

A Balsai kisasszony környezete éktele-
nül veszedelmes volt. Jobbról egy kopasz
szolgabíró krákogott valamit a korruptióról
míg bal-szomszédja — az a bizonyos szerel-
mes unokács — gyermekkori remnissz-
genciákat pengett: amikor együtt mász-
tak fel a csirkéokra és mikor a nagyfenékek
ujévkor gratulálni mentek. Úszintén beval-

Kitalálni.
nézne vele s egymás gondolatait próbálnák
szegezödt, most szerette volna, ha szembe
kentelemlül a fiatalember karcsu alakjára
haragudott magára, amikor tekintete ön-
moly estélyi világításban. Klári reggel meg-
galma és biztonossága meg növekedett a ko-
tött, mint a zöld vadászkapában, sőt nyu-
is volt, aki a trakkban éppen olyan jól fős-
toznék iránta. Balázs e mellett csinos tu-
és Klárika ugy érezte, mintha halával tar-
ban a bíró alakja megnőtt, megnemesedett
ben nincsenek komolyabb céljai, most azon-
is nézett, mint mindenkit, akiknek az élet-
szelt a fiatalemberrel, akit egy csöppet le-
a tekintetét. Reggel még biztonossággal be-
fogalva s csak olykor vetett egy pillantást
masssal: Bogdány a szomszédjával volt el-
Balázssal, de ahig beszéltek pár szót egy-
Balsai Klári a vacsoránál szembe került

tam, egyebet sem látok, mint agarakat, és
egyre csak agarakat.

— Bizonyos, hogy fiatal leánynak az agár
nem a legkellemesebb társaság, — jegyzete
meg Balázs oly gyöngéden, ahogy csak ő
tudott baritonjával színezn. Hogy miért is
mondotta például az agár szót rezignált mé-
labával, az titok; meg kell azonban jegyez-
nem, hogy például ezt: "Adjon egy feketét,
vagy kérek egy pohár vizet!" szintén olyan
művészi árnyalattal tudta fölruházni, —
hogy a kiszolgáló pincér sóhajtott egyet és
önkéntelenül a szegény, öreg szüleire gon-
dolt.

Mint mindenkinek, Klárikának is tetszett
ez a meleg hang s ez a baráti közvetlenség,
amely Bogdány népszerűségének egyik té-
nyezője volt. Balázs tudott gögös lenni, em-
berekén keresztül vágni, de ha kellett, olyan
szeretetreméltó volt, mint egy primadonna,
amikor premier napján újságíróval beszél-
get.

— Ne higgye hát, — folytatta Klárika, —
hogy önre haragszom, ellenkezőleg, úgy ér-
zem, ön kimerte fejezni azt, ami már régen
a lelkeken fekszik, hogy a Balsaiak agarai
közönséges kuvaszok, amelyek csak libákat
tudnak pusztítani és nem érdemesek rá, —
hogy az ember szóba álljon velük. Különö-

Amikor Kázmér és Balázs megjelentek
az asztalnál, Kálmánka egyet biccentett,
s aztán tovább élt az üzletnek. Oszott, behu-
zott, kifizetett, mindezt pedánsan és gyor-
san, a bankhivatalnokok józan arckifeje-
zésével, amely azt jelent, hogy a gazdájuk
régén megtompult a pénz iránt. Kálmánka
jól tudta, hogy az ő hűde, szentelen mo-
dora fehéregeli az embereket, s ha valaki
soka nézi kálmarzkodását, végre is föllázad
és az az érzes szállja meg, mint amikor az
utcan azt látjuk, hogy egy nagyobb kamassz
egy kisebb, gyöngébb fut ver meg. Ilyen-
kor az ember az utcan megnuzza a nagyobb
kamassz fülét, a kártyaszobában pedig dü-
hösen azt mondjuk: "tartom"! s megpro-
baljuk az erősebben a port elverni. Epen
ezért a mester nem is invitált, hanem várta,
mikor ébred föl Balázssal a jobberzés.

— 64 —
ni. Vonásai örökre egyformák, ha jó a kar-
tya, ha rossz. Egy izma meg nem rándul,
Szeme sem pislan, az egyetlen mozdulat,
mely nem illik szorosan a jatekhoz, az, ami-
kor egy korty citromos vizet iszik. Kálmán
ket vidéki, felette ifju agarasszal, "mulat"
akiknek szemmeláthatólag hízleleg a tudat,
hogy ilyen kapacitással kerültek össze. —
Egyebekben sem meg magasba a dolog,
inkább affele kardesortetes, előkészülődés
a komolyabb hartra.

sen a Kormos: az egy elbizakodott, felfujt
nagyság, amely valóságos zsarnoka volt a
házunknak. Ha egyet tüszentett, apa már
kétségbe volt esve és egész nap kiabált ve-
lünk, ha nem ette meg a levesét, édesanyánk
négyesfogaton küldött az orvosért. Ő volt
az első személy a családban, körülötte for-
gott mindenki és Kormos érezte jelentősé-
gét és halálra szekirozott valamennyiünket.

Balázs mosolygott.
— Önnek igaza van, kisasszony, — je-
gyezte meg egy kis szünet után, mert más,
akárhogy erőltette magát, mert más, akár-
hogy akarta, nem jutott eszébe, de ezt a pár
szót is olyan szépen, formásan mondotta, —
mintha vers lett volna; Klárikának még a
fülebe csengett akkor is, amikor Bogdány
már régen elment oldala mellől.

— Fogadja hát köszönetemet, hogy meg-
büntette azt az elbizakodott ebet, — fejezte
be Klárika és halkán hozzátette: — Itt jön
apa, nehogy eláruljon!

Tényleg Kázmér közeledett hozzájuk. —
Jókedvű volt, az orra, mint a Kleopátra tüje
a Temzeparthon, diadalmasan emelkedett ki
ábrázatából; úgy tett, mintha madarat le-
hetne fogatni vele. Mi több, kereste is a ma-
darat és pedig Balázs személyében, hogy át
adja az ítélőmesternek, Kálmánkának.

beléjük helyezett bizalmára, a fehér ingmel-
lek összegyűjtődnek, bepíszkoldódnak, az u-
rak okos tekintete éhes farkas-pillantások-
rak okos tekintete s az asztal, mintha a rajta
történo bünöket bána, hamvat hint magára
Egy asztal mellett ül Kalmánka és vas-
utat játszik. Vasut az chemin de fert jelent,
a chemin de fer pedig azonos a bacarat-
val, vagy ha jobban tetszik, akár a makao-
val, amelytől csak formai különbség van,
el, mint az ypszionistákat a jottistáktól.
Kazmér úgy tesz, mintha kibicelné jöttek
volna a terembe; emel az asztalnál is, an-
nál az asztalnál is, amamál is megáll. Ba-
lázssal és mosolyogva drukkol emek-an-
nak, hogy a kilencésre "ember" vagyis fi-
gura jöjjön. Ha valakinek szorongást hoz,
akkor kacagva csap le a vállára és azt mond
ja: "No, ez nagy eszt volt!" ha pedig a ki-
lencésre nem jött "ember", hanem a szikár
egyed, akkor gyorsan odébb áll, és bocsána-
tot kér, amiért olyan rossz kibic.
Amint így jobbra-balra megnéz, végre el-
érkeznek Kalmánka asztalához. A Balási-
család kártyatálatuma hidegen, szigoruan
játsszik: arca komolyságot emel, hogy a mes-
ter koponyájára selyem sapkát és orrvara
feketekeveretes nagy okullát tett, amilyen-
nel öreg asszonyok a bibliát szorták olvas-

Most ugy-e kikapta a lányomtól, hu-
milimus, — nevetett az agarász-király a bi-
róra, fölajánlom az egéruat, nézzünk a bel-
sőszobába.

Egy pár fiatal ember körülvette Klárikát,
hogy elkérje tőle a négyeseit. Balázs meg-
hajtotta magát és Kazmér karján a "belső
szobába" vonult. Fölösleges megmondanom
azt, hogy mit értünk "belső szobák" alatt;
természetesen a kártyahelyiségeket, amely
nélkül vidéki-bál nem volna tökéletes. A te-
remben már megkezdődött a mulatság, nagy
négyszögben elhelyezett kártya-asztaloknál,
mindegyikben ezüst tartóban négy szál gyer-
tya, amely ünnepélyes fényt vetett a blat-
to k hátára.

Eleintén minden játék szép; a barátságos
világítás, a tiszta zöld posztó, a méltósággal
elmasirozó királyok és virágot tartó király-
nők tetszetős képpé olvadtak. Maguk az u-
rak is előkelők: fehér ingmellük ragyog,
arcuk derült, de emellett elhatározott. Csak
később változik a helyzet, amint az óra mu-
tatója előbbre és előbbre megy: a gyertya
lassan megrogy, a fagygyu egyenlőtlenül le-
szakad róla, a kanóc reszkető lángot vet, a
királyok és királynők egyre-másra enged-
nek méltóságukból s végül közönséges him-
pelléreké válnak, akik nem érdemesek a

lotta magának, hogy Balázs mégis csak kü-
lomb ember, az nem fitogtatta szomszédno-
je előtt sem a korrupciót, sem a csirkéolat,
hanem egy ügyesen fölhasznált perben —
egy könnyű eszöket lehel a kacér Belenli
Piroska fehér karjára.
A vasora derekán megindult a toasztok
özöne, ebbe fult bele a sajt, a gyümölcs és
a feketekávé is. A beszélők közül, mint a szik-
la a tengerből, a Bodrogköz agár-alakja
domborodott ki, ezzel kapcsolatlában termé-
szetesen a Baráncsi-família dícsősége. Az
öreg Baráncsi valahányszor az agarat ellet-
ték, fölállott és elvörösödve szortította a ke-
zét a szívére, a cigány pedig tust huzott. —
Balási Kazmér csak ült esendesen, és ebrén
vígázott Kalmánkára, nehogy az sokat néz
zen a pohár fenekére és az éjteli csatánál
esetleg kidőljön. De a leventét nem kellett
örzni, allig evett valamit és szalvátort ivott
hozzája: komoly és hideg volt, mint egy ma-
tematikai professzor.
Amikor az utolsó szönoikat is elhangzott,
a társaság a szomszéd dohányzóba huzódott
és kint a nagyteremben pedig a pingérek az
asztalokat széjjel szedték.
Balázs helynévalónak találta, hogy pár
szöt váltson Klárikával is.
— Kegyed bizonyára haragszik rám, —

kezdte, — amiért szigoruan bántam a Kor-
mossal. Be kell vallanom, hogyha igazságos
voltam az agarászokkal, udvariatlan voltam
egy hölgyvel szemben, s nem tudom, egyik
hiba kiegyenliti-e a másik erényt? Kérdés
az is, vajjon az egész agarászás megéri-e,
hogy miatta egy fiatal és szép hölgynek a-
kár csak egy bosszus negyedórája is legyen?

A bök nem volt épen új, szellemesnek se
lehet mondani, de némely ember olyan ked-
vesen tudja elmondani a legjelentékteleneb
semmisségeket, hogy öröm nézni. Balázs is
ezek közé tartozott, kellemes, érces férfi-
hangja volt, amelylyel csinján tudott bán-
ni s gögös ajka körül lányos mosoly huzó-
dott, mely ilykor csaknem gyermekivé vál-
tozott. Mozdulatain és modorán mindig uri
finomság és könnyedség ragyogott; az ilyen
ifjakat a világ még akkor is művelteknek
mondja, ha sohasem olvastak egyebet, mint
képes árjegyzéket és étlapot

Klárka egy kissé el volt fogódva, de az-
ért nyugodtan nézett Bogdány szemébe.

— Csalódik, — így szól, — ha azt hiszi,
hogy atyám és fivérem agarász-szenvedé-
lyét osztom. Sőt, ha nem hallja meg senki,
azt is elárulhatom, hogy gyűlölöm az aga-
rakat, ezeket a nagyszájú hóhérokat. Amí-
óta a világon vagyok, egyébről sem hallot-

HÉT
T
A
nagy
pest
a köv
re ké
kor
volt
merés
nek
órara
okozt
térjen
yaló
—
valak
sátor
a Dol
asszo
szemü
rek B
szomo
náth
egy
volt,
vette
válasz
—
látok,
len fe
kerge
megsz
ga ug
bolon
tartan
Min
érthet
egy té
kárör
merész
becsen
s font
igy sz
—
Megje
hogy
san t
életébe
ról.
Tize
szemte
harmin
hogy
iskola
pot vi
hó ese
gallérj
a nyak
löttnek
től.
— T
tor U
szelids
— E
— T
A más
vigyáz
egy ké
Az
most t
— N
léntsen
— M
tos leh
gadja,
len szó
A jó
fitos o
is az
számár
bólinto
elhatár
lánbarl
hires o
hatatla
borított

Tusi protekciót kér

Irta: SZOMAHÁZY ISTVÁN

A Doktor Ur — nagy D-vel és nagy U-val, mert az egész Budapest csak ezen a néven ismerte a kövér, öreg embert, — többnyire későn, délfelé ébredt, s ilyenkor halandó lénynek nem igen volt ajánlatos, hogy a közelébe merészkedjen. A vén aglegénynek ugyanis legalább harmadfél órára volt szüksége, még álmokozta kábultságából magához térjen s idegeit a külső világgal való érintkezéshez preparálja.

— Ha délelőtt bebocsát hoztam valakit, akkor maga is rögtön a sátorfáját szedheti, — mondotta a Doktor Ur véstjósloán gazdaszonyának, egy szikár rosszhiszemű vén nőnek, aki immár kerek harminc esztendeje vezette szomorú legénylakását. De Bernáth kapitányné — a gazdaszony egy gyalogos százados özvegye volt, — ilyenkor gunyosan elnevette magát, s impertinensül így válaszolt:

— Azt bocsátom be, akit jónak látok, mert bizony nekem egyetlen félbolond sem imponál. Elkérget? Én csak jól járnék, ha megszabadulnék magától, de maga ugyan kereshetne még egy jó bolondot, aki a szekaturát kitaratná.

Mindezt előrebocsátva, némileg érthetővé válik, hogy Bernáthné egy téli nap délelőttjén bizonyos kárörömmel nézett végig egy kis merész jövevényt, aki elszántan becsengetett az előszoba ajtaján, s fontoskodva, sőt némi göggel így szólott hozzá:

— Itthon van a Doktor Ur? Megjegyzem, hiába is próbálná, hogy letagadja, mert én bizonyosan tudom, hogy ilyenkor soha életében még nem ment el hazulról.

Tizenhétéves, bájos, de fölötté szentelen kis perszóna volt, akin harminc lépésnyire meglátszott, hogy most szabadult ki a színiskola padjai közül. Őszi kalapot viselt — bár odakünn már hó esett — esőköpenyegének a gallérja hanyagul volt föl túrva a nyakára, s a cipője kissé züllettnek látszott a gyalogjárásból.

— Talán be akar menni a Doktor Urhoz? — kérdezte gyanus szelidséggel a házvezetőnő.

— Eltalálta.

— Tessék, ott van az ajtó. — A második szobába menjen, de vigyázzon, hogy föl ne bukják egy könyvrakásban.

Az impertinens kis perszóna most tévovázva megállott.

— Nem szükséges, hogy bejelentsem?

— Minek. Ha bejelentem, biztos lehet benne, hogy nem fogadja, de így kénytelen-kelletlen az óba áll magácskával.

A jövődöbéli művész — fitos orra után után itélve csakis az operettben teremthetett a számára babér — nyájasan megbólintotta a fejét, ezután merész elhatározással belépett az oroszlanbarlangba. Az első helyiség a híres dolgozószobája volt, belátatlan ujság, és könyvtenger borította az összes butorokat. —

Képek, vázlatok, szobrok, pipák, és szőnyeg darabok heverték az íróasztalon és a székeken, míg a másik szobában maga a Doktor Ur állott, ingujjban, felkötött bajusszal, kezében egy tengerzöld nyakkendővel, melyet épen türelmetlenül gyömöszölt a gallérja alá. Ez a munka annyira elfoglalta, hogy nem hallotta a közeledő lépteket, amikor egyszer a hátmögött megszólalt valaki:

— Kezét csokolom, nem tessék haragudni, hogy ilyen váratlanul berontok!

A kövér ember fölháborodva megfordult.

— Kicsoda maga? — kérde majdnem megdermedve a haragtól.

A kis leány összekulesolta a kezét.

— Ne tessék ilyen dühösen rám nézni, mert akkor nem merem elmondani, hogy miért jöttem! Én Fáy Tusi vagyok, most végeztem ki a színi-iskolát, tessék szíves lenni és protezsáljon valamelyik színházba, mert magamtól sehová sem juthatok be. Pedig eszem is van, tehetségem is van, de mit tessék gondolni, ér az valamit, ha az embert egy nagyfejű nem protezsálja.

A kövér Doktor epésen bólintott.

— És én vagyok az a nagyfejű, akit erre a megtisztelő föladatra kiszemelt?

— Óh nem, Isten ments, én a mesterhez nem mint nagyfejűhöz jöttem, hanem mint egy édes és jószívű aranyos emberhez, akinek nincs is lelke ahhoz, hogy egy védtelen és jó kis leány kérését megtagadja.

Szentelen kacérsággal nézett a vén kritikus szemébe, aki azonban nem ült föl a hízlekedésnek, hanem gunyosan fölkaegott.

— Gyermekek, — mondta kegyetlenül, miközben a bajuszkötőjét egy erélyes mozdulattal eltávolította, — maga eltévesztette a címet: ezzel a kéréssel nem is hozzám kellett volna jönnie, hanem valami fiatal kollegámhoz, akinek meg van még a kedve hozzá, hogy a magához hasonló kis zöldekekkel kikezdenek. — Én egy rosszkedvű, utálatos vén ember vagyok, akinek nincs időm az eféle szamárságokhoz, de ha volna is időm, akkor sem állnék szóba ismeretlen pályás hölgyekkel. A ki azt a tanácsot adta magának, hogy hozzám jöjjön, az megérdemli, hogy szemét kikaparja.

E szavak után a kabátját is magára vette, mintegy jelezve, hogy az audencia véget ért, de az "ismeretlen pályás hölgy" nem ijedt meg az erélyes beszédétől, hanem arrogánsan közelebb jött a kövér Doktorhoz, és a kezét hízlekedve megragadta:

— Hiába tessék mondani azt, hogy rossz szíve van, én tudom, hogy teljesíteni fogja a kérésemet. És hiába akarja azt is elhítni velem, hogy egy utálatos vén embernek tessék lenni, én érzem, hogy egy édes és drága ember, aki, ha engem megismer, szeretni fog és jó lesz hozzám,

és nem nyugszik addig, amíg én szerződést nem kapok egy pesti színházról.

Kedves és megható naivitással beszélt, közben elérékenyülve, odasimult a kövér Doktorhoz, s bájos kis arcával, mely csakugy tüzelt az izgatottságtól, bizalmasan ráhajolt a vén kritikus kezére, mely már annyi nagyszerű karriér utját egyengette és annyi tehetségtelen toladót taszított vissza az ismeretlenség homályába. Az epés öreg ember egy darabig némán túrta ezt a kedveskedést, aztán elgondolkodva nézett a vendége szeme közé.

— Kisleány, mi a véleményed az erényről? — kérdezte kíváncsian.

— Fogadjunk, hogy maga azt szeretné, ha a legrosszabb véleményem lenne róla? — felelte kokettül a leány, miközben édes gyermekszeme asszonyosan csillogni kezdett.

A Doktor helyeslően morgott valamit, majd gyöngéden eltávolította magától a hízlekedő kis cicát, aki még mindig veszedelmesen hozzásimult.

— Drága gyermekem, — mondotta hűvösen, gonosz pillantással, — készséggel kiállítom neked a bizonyítványt, hogy pompás nappali színész vagy, mert komédiázni jobban tudsz, mint Duse Eleonora. Azt is elismerem, hogy a tizenhétéves korod ellenére, máris romlottabb vagy, mint egy párisi coepte, s így nincs benne kétség, hogy nagyszerű karriér előtt állsz. De a kis ravaszságod ez egyszer még is esütörtököt mondott, mert én, fájdalom, már tul vagyok azon a koron, melyben az embert a hozzád hasonló kis csirkefogók elszédítenek. Engem legföljebb azzal kötelezhetsz le, ha egy kérdésemre őszintén válaszolsz.

— Milyen kérdésre? — dadogta Fáy Tusi szomorúan.

— Arra kieselém, hogy nem süle ki a szemed szégyenletében, amikor azt akarod elhítni velem, hogy kedvesnek találás? Nem félsz, hogy megnyilik a lábaid alatt a föld, amikor egy ily utálatos, vén ember iránt szerelmet affektálsz? Mered-e azt mondani, hogy az előbbi kedveskedés a szivedből jött?

Diadalmasan, lesújtó gunyval beszélt, de a kis leány, aki eddig zavartan sütötte le a szemét, most egyszerre harciasan kiegyenesedett, s vakmerően, impertinensen nézett a kövér Doktor szeme közé, a ki szinte megdöb-

benve visszahökölt.

— Azt akarja tudni, hogy az előbbi kedveskedés a szivemből jött-e?

— Azt.

— Nem jött a szivemből, sőt majdnem sírva fakadtam, hogy ilyen alávalóan hazudtam. Már hogy szeretném én magát, aki öregapám is lehetne! Hazudtam, hazudtam, de csak azért, hogy elérjem a célomat, hogy mielőbb szerződést kapjak egy pesti színházhoz. Még lopni is képes lennék, csak hogy bejussak valahová, mert nekem minden mellesleg bejussak valahová és játszhatok bejussak valahová és játszhatok és megmutathassam az embereknek, hogy mi lakik bennem. — Mert én tudom, hogy külföldi tehetség vagyok, mint az a sok vén skatulya, aki sárkány módjára vigyáz, nehogy a pozíciójából kitorja valaki. De mit ér a tehetség protekció nélkül? Én csak tizenhét éves vagyok, de azt már sajnos tudom, hogy minden férfi önző és szentelen, hogy valamennyien csak akkor tesznek szívesseget egy fiatal leánynak, ha hazug és alávaló érzéseket affektál. Most már tudja, hogy miért alázkodtam meg maga előtt én, miért kedveskedtem, holott valósággal irtódom magától, — most már tudja és akár kidobhat a lakásából. Szerződést igaz, hogy nem fogok kapni, de végre egyszer nyíltan elmondhattam mindazt, a mi a szivemet elfacsarta.

Kipirult arccal beszélt, a szeme elhomályosult a könnyektől, s csillogó, borzas haja kiszabadult a nyári kalap alól. Csöpp hízja volt, hogy hangozan el nem pityergett, de ekkor a kövér doktor odahajolt hozzá.

— Kisleány, — mondta meghatva, miközben a nagy kezével gyöngéden megsimogatta a Fáy Tusi nedves arcocskáját, — kisleány, gratulálok neked, mert most egyszerre akkorát nőttél a szememben, hogy minden ostobaságotat megbocsátom. Őszintén és okosan beszéltél, s ne legyenek tisztességes ember, ha egy hét alatt be nem viszik valamelyik pesti színházhoz. Ha tovább hízlekednél, szó nélkül kikergetnélek, de így, itt a kezem, hogy ezental én leszek a legközelebbi barátod. Ha gorombáskodni velem, ez egészen más dolog.

Gyöngéden helyet foglalt és kivett az éjjeli szekrényéből egy doboz csokoládét, hogy Fáy Tusit megkínálja.

HA MOST fizet elő a Magyar Hírlapra, megkapja még az 1918-dik esztendőre szóló pompás kiállítású, példátlanul értékes és gazdag tartalma NAPTÁRUNKAT.

A Magyar Hírlap előfizetési ára:

Egész évre két dollár, fél évre egy dollár.

Canadában egész évre 3 dollár, fél évre \$1.50.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

2227 W. JEFFERSON AVE. DETROIT, Mich.

AZ IDŐGÉP

IRTA: H. G. WELLS.

— Weena eleinte rettentően örült annak, hogy hordozom; de nemsokára lekinvankozott vállaimról, s oldalam mellett szaladt tovább. Időnkint el-elcsökkent mellőlem jobbra-balra, hogy virágot tépjen. Megtömté minden zsebemet, de végre annak a következtetésére jutott, hogy zsebem kissé excentrikus vázák a virág díszítésre, mert az bizonyos, hogy erre a célra használta őket. De ez eszembe juttat valamit. Mikor átöltözök, ezt találtam a zsebembe...

Az időjáró szünetet tartott, zsebébe dugta kezét s letette a kis asztalra szó nélkül két hervadt virágát, melyet rendkívül nagy, fehér mályvához lehetett hasonlítani. Azután folytatta az elbeszélést.

— Amint ráborult a világra az esti csönd s mi még egyre folytattuk az utunkat a domb tetejére Wimbledon felé, Weena elfáradt s visszakinvankozott a szürke köhözbe. De én megmutattam neki a zöld porcellán-palotát és iparkodtam megértetni vele, hogy menedéket keresünk az ő félelme elől.

— Ismeritek azt a nagy esendességet, amely az esti szürkület előtt mindenre ráborul. Még a szellő is elhallgat a fák között. Engem mindig várakozó hangulat száll meg az esteli nyugalom előtt. Az égbolt tiszta volt, és messze elnyult s csak a távol alkonyatban tarkította egy pár vízszintes sáv. Ez éjszaka a várakozás érzete erősebb volt bennem a félelemnél. Abban a nyugalmas félhomályban érkeim szinte természetfölötti módon éledtek meg. — Mintha éreztem volna még azt is, hogy talpam alatt üres a föld. Szinte láttam, amint a morlockok ide-oda járnak hangyabolyaikkal a föld mélyében, hogy benyomulást barlangjaikba úgy fogják fel, — mint hadüzenetet. De miért is vették el időgépet?

— Így folytattuk utunkat a csöndességben, s a szürkület lassan átvált az éjszakába. — A távolság tiszta kéksége fakóra vált, s egymás után felbukkantak a csillagok. A föld elsötétedett, a fák megfeketedtek. — Weenát a félelem és fáradtság fogta el. Karomba vettem és beszélgettem vele, dédelgettem. — Amint egyre jobban sötétedett, átölelte nyakamat, lehunyta szemét, a vállaimhoz szorította kis arcoeskáját. Így mentünk le egy hosszú lejtőn a völgybe, ahol a sötétben csaknem beleléptem egy kis folyócskába. Átgázoltam rajta, s felballagtam a völgy tulsó oldalára, elhaladva egy esomó hálóépület, s egy szobor mellett, a mely Faunt vagy valami eféle alakot ábrázolt. A szobor feje le volt törve. A völgy lejtőjén esupa akácafa volt. Mindeddig nyomát sem láttam a morlockoknak, de még kora éjszaka volt s a hold keltéig hátra voltak még a legsötétebb órák.

— A legközelebbi domb tetejéről láttam, hogy sűrű erdő terül el előttem. Feketesége mesz-

szire elnyult. Habozva megálltam és se jobbra, se balra nem láttam végét. Nagyon fáradt voltam. Amint megálltam, Weenát óvatosan letettem a vállamról, s leültem a pázsitra.

— Nem láttam már sehol sem a zöld porcellán-palotát s nem tudtam bizonyosan, jó irányban járok-e. Belepillantottam az erdő sűrűjébe, s elgondolkodtam, hogy mit rejthet ez magában. — Az ágak sűrű tömkelegében bizonyára a csillagok fénye, sem hatol keresztül. Azután ha más veszedelem nem is leselkedik a rengetegben, gyökerek és főtörzsek mindenesetre voltak benne, amelyekben felbúhatunk, vagy elvágódhattunk volna. E mellett a nap izgalmaiba bele is fáradtam rettenetesen. Tehát elhatároztam, hogy nem vágek neki az erdőnek, hanem a szabad tőn töltöm az éjszakát.

— Weena nagy örömemre még mindig mélyen aludt. Beburkoltam ujjasomba s letelepedtem mellé, hogy virrasszak, míg föl nem kel a hold. A domboldal elhagyott és nyugodt volt, de az erdő feketeségéből néha élő lények mozdulása hallatszott. — Fölöttem csillagok tündököltek a tiszta, derült éjszakában. Csillagásukban volt valami baráti vigasztalás. A régi konstellációk eltűntek az égboltozatról; az a lassu mozgás, amelyet századok során alig lehetett észrevenni, régen ismeretlen új csoportozatokba rendezte el a csillagokat. De a tejt még mindig a régi és foszlányos, csillagporral telehintett lobogó volt. Dél felé, ha jól tájékozódtam, ragyogó, vörös fényű új csillagot láttam: tündöklőbb volt sokkal, mint a mi zöld Szíriuszunk. És a számtalan szírporkázó fénypont között egyetlen fényes bolygó ragyogott szelíden, állhatatosan, mint valami jó barát arca.

— Amint a csillagokra néztem, egyszerre csak eltörpült minden bajom s a földi élet minden nyomorúsága. Mérheterlen távolságokra gondoltam s arra a mozgásra, amely ellenállhatatlanul ragadja őket az ismeretlen múltból az ismeretlen jövőbe. — A napéjgyennek százados előnyomulására gondoltam, arra a körmozgásra, melyet a föld tengelye végez. Ez a hallgatag mozgás összesen negyvenszer ismétlődött csak az alatt a száz meg százezer esztendő alatt, amelyen keresztülutaztam. S míg ez a néhány mozgás történt, az alatt minden tevékenység, minden gyománny, a föld szervezetek komplexuma, a nemzetek, a nyelvek, az irodalmak, a törekvések, sőt annak az embernek, amelyet én ismertem, még az emlékezete is elveszett, kipusztult nyomtalanul. S helyébe támadtak ezek a törekeny teremtések, akik hatalmas elődeiknek még az emléket sem őrzik meg s támadtak azok a fehér valamik, akik rémületet oltottak belém. Majd eszembe jutott az a nagy félelem, amely a két fajt egymástól elválasztja s ekkor hirtelen meg-

borzadva, először öltött elmémbe világosan az a gondolat, mi lehetett az az eledel, amit láttam. De ez a gondolat tulságosan borzalmas volt! Rátékittem a kis Weenára, aki ott aludt mellettem, arcára, amely fehér volt és szelíden esillogott, mint a magasan a csillagok s kivertem fejemből nyomban azt a gondolatot.

— Azon az éjszakán iparkodtam gondolataimat, amennyire csak tölem tellett, távol tartani a morlockoktól. Azzal töltöttem az időt, hogy az égboltozat új bonyodalmában keresgéltem nyomait a régi konstellációknak. — Az égbolt, kivéve valami ködös felhődarabféléket, nagyon tiszta volt. Néha-néha valószínűleg el is szundikáltam. Végre hosszú virasztásom után derengeni kezdett a keleti égboltozat, mintha valami szintelen tűz verődött volna vissza rajta s feltűnt a hold vékony sarlója, fehérén sorvadva. S nyomában azonnal, lebirva, elfojtva a holdat, megérkezett a hajnal, eleinte sápadtan, majd pirosodva, meleget is hozva. Morlockok egész éjszaka nem közeledtek hozzánk. Nyomukat sem láttam a domb tetején. Az ujuló nap felébresztette önbizalmamat és csakhamar szinte úgy tetszett, hogy félelmem oktalan volt. Felálltam és ekkor éreztem csak, hogy lábam, amelyen a rossz sarku cipő volt, bokában megdagadt s talpam sajog. Ujra leültem hát, lehuztam mind a két cipőmet s elhajítottam.

— Felébresztettem Weenát és bementünk az erdőbe, amelynek kellemes zöldjében nyoma sem volt az ijesztő feketeségnek. — Találtunk benne gyümölcsöt is s lecsillapítottuk éhségünket. — Nemsokára találkoztunk egy esomó apró emberkével, akik nevetgéltek, táncoltak a napfényben, mintha az, amit éjszakának mondunk, nem is volna a természetben. S ekkor újra eszembe jutott az a hus, amit láttam. Most már bizonyosan tudtam, hogy mi volt és szívem mélyéből szánni kezdtem azt az utolsó gyöngé kis patakot, ami az emberiség hatalmas folyamából megmaradt. — Világos volt előttem, hogy az emberi hanyatlás hosszú korszakában a morlockok tápláléka valamikor nagyon összességű volt. Talán patkányokból és más eféle férgekből éltek. Ma is sokkal kevésbé válogatós az ember a táplálékában, mint hajdanta volt, sokkal kevésbé, mint bármelyik majom. Előítélete az emberi hussal szemben nem természete mélyén gyökerező ösztön. És így az embereknek eme emberietlen fia!...! Igyekeztem tudományos szempontból vizsgálni a dolgot. Bizonyos az, hogy sokkal kevésbé emberek és sokkal távolabb is esnek tőlünk, mint három-négy ezer év előtti emberevő őseink. S az értelem, amely a dolognak ezt a rendjét elviselhetlenné tette volna, megszűnt. Miért is bántana a dolog? Hiszen ezek az elöik tulajdonképpen nem is egyebek, mint hizlalt barmok, melye-

ket a morlockok hangyafajtája tenyészt a maga számára. S míg így tépelődtem, a kis Weena ott táncolt vígan mellettem.

— Majd, hogy meneküljek a borzalomtól, amely önkénytelenül elfogott, megpróbáltam olybá venni a dolgot, mint az emberi önzés szigorú büntetését. Az ember nem törődött azzal, hogy a kényelmét és gyönyöreit embertársának verejtékén vásárolja meg, a kényszerűség jelszavát hangoztatva kifogásul és az idők teljével ránehezedett saját magára is a kényszerűség. Még arra is ráfanyarodtam, hogy miut Carlyle, gunyolni próbáltam azt a nyomorult, hanyatlásnak indult arisztokráciát, de azért lehetetlen volt elmémet megnyugtanni. Bár mélyre sülyedt is értelmi képességük, az elöik mégis csak inkább emberek maradtak, sem hogy számot ne tarthattak volna rokonszenvemre, s akaratom ellenére osztályosává lettem hanyatlásuknak és félelmüknek.

— Akkortájt nagyon határozatlan gondolataim voltak csak arról, amit tenni fogok. — Mindenekelőtt biztos menedékhelyet kellett találnom s rajta kellett lennem, hogy valahogy szert tegyek ére- vagy köfegyverekre. Ezekre volt szükségem legelőször. Azután reméltem, hogy szerzek majd valahogyan tüzet, hogy legyen fegyverem kezembe valami fáklya, mert azt már tudtam, — hogy ez a leghathatósabb eszköz a morlockok ellen. Azután ki kellett eszelnem valami utat-módot, arra, hogy a fehér szfinx alatt levő bronzajtókat betörhessem. Valami faltörő eszközön törtem a fejem. Az a meggyőződés volt, hogy ha bemehetek ezen az ajtón és vihetek magammal valami fáklyát, ráakadok az időgépre s megmenekülök. Azt sehogy sem tudtam elképzelni, hogy a morlockoknak lett volna ahoz valami erejük, hogy a gépet messzire elvigyék. Föltettem magamban azt is, hogy Weenát elhozom magammal a mi korunkba. S eféle terveket forgatva fejemben, folytattam utamat Weenával afelé az épület felé, melyet képzeletemben lakóhelyünknek szemeltem ki.

XI.

A zöld porcellán-palota.

— Dél felé járt az idő, mikor a zöld porcellán-palotához közeledtünk. A palota elhagyott volt és romladozó. Ablakaiban csak töredezett darabkák maradtak meg az üvegből s a megromgált ércoromzatról egész rétegekben levált már a zöld burkolat. Nagyon magasnak épült, pázsitos fensikon. Mielőtt beléptem az épületbe, északkelet felé tekintettem s meglepetve láttam, hogy ott a hol Wandsworthnak vagy Batterseának kellett valamikor lennie, széles torkolat vagy inkább öböl van. Az jutott ekkor eszembe, bár azután nem gondolkodtam tovább a dolgon, mi történhetett vagy mi történhetik a tengerven élő lényekkel?

(Folytatjuk.)